

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 23.

**MOZGÓKÉPKULTÚRA
ÉS MÉDIAISMERET**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

OKTATÁSI MINISZTERIUM

ISMERETEKET ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK (maximum 10 pont)

1. (3 pont)
Mit jelent a **tabloidizáció** fogalma? **Húzza alá** a helytelen válaszokat!

- a) bulvárosodás
- b) sorozatosodás
- c) szabványosulás

Helyes válasz: b, c

2. (1 pont)

Soroljon fel legalább három olyan alapvető tényezőt, amely meghatározza az emberek médiafogyasztási szokásait!

Helyes válasz pl.: életkoruk; iskolázottságuk; nemi hovatartozásuk; egzisztenciális helyzetük, kulturális tradícióik. (A vizsgázónak csak akkor jár a pont, ha legalább hármat felsorol ezen tényezők közül.)

3. (4 pont)
Állítsa időrendbe az alábbi stílustörténeti korszakokat, és **jelölje meg** azt az **évtizedet**, amelyben az adott stílus meghatározó volt!

neorealizmus, expresszionizmus, csehszlovák új hullám, szovjet montázsiskola

évtized

legkorábbi:

későbbi:

még későbbi:

legkésőbbi:

Helyes válasz:

<i>expresszionizmus</i>	<i>1920-as évek eleje</i>
<i>szovjet montázsiskola</i>	<i>1920-as évek (második fele)</i>
<i>neorealizmus</i>	<i>1940-es évek</i>
<i>csehszlovák új hullám</i>	<i>1960-as évek második fele</i>

4.
Határozza meg az alábbi képleírásban szereplő kép **plántípusát** (képkivágatát)! A szöveg alapján **indokolja**, hogy miért az adott plánfajtát választotta! (2 pont)

A kocsmá előtt álló alak csuromvizes volt. Ruházatából – csizmájától a kalapjáig – folyt a víz, ezért komikusnak tűnt. Jobbra-balra tekingetett segítségért.

Helyes válasz: a plán totál, mert a leírás alapján a kép teljes alakot mutat („csizmájától a kalapjáig”), a környezettel együtt (a kocsmá előtt). A figura olyan közel van, hogy gesztusai láthatóak (komikus, jobbra-balra tekintetett segítségért).

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT (maximum 25 pont)

5. (6 pont)

a) Milyen **napszakban**, mikor (véltetően melyik **évben**) és hol (melyik **országban**) játszódnak a filmben látható események? **Válaszait röviden indokolja!**

napszak –

Mi utal a részletben a napszakra?

év –

Mi utal a részletben az évszámra?

ország –

Mi utal a részletben az országra?

Helyes válasz pl.: Az események délután, szieszta utáni időben, négy óra előtt játszódnak. Indoklás: a nappaliban ketyegő ingaórán pontosan látszik az idő, a mediterrán környezetben megszokott a délutáni szieszta (1-1 pont).

A film véltetően 1940-ben játszódik.

Indoklás: Az évszámra a konyhai asztalra helyezett újság dátumából következtethetünk, az udvaron álló autó, az öltözetek, a berendezési tárgyak megerősítik feltételezésünket (1-1 pont).

A film feltehetően Spanyolországban játszódik. (Elfogadható Kuba is válaszként.)

Indoklás: Az újságcímet idéző narrátorhang az újjászülető Spanyolországról beszél, a környezet ezzel nincs ellentmondásban, a falon függő kubai fénykép mint múltbéli emlék szerepel a többi kép között (1-1 pont).

6. (3 pont)

a) A macskán kívül legalább **két-két** képpel (cselekményelemmel, motívummal) igazolja, hogy a filmben a **nyugalom** és **veszély érzékeltetése** egyaránt meghatározó!

b) Állapítsa meg, miképp **kapcsolja össze a macska alakja** a nyugalom és veszély képeit?

Helyes válasz:

a) A nyugalom képei, motívumai például (csak két elem helyes megnevezése esetén jár 1 pont): az alvás, a nyugodt munka és játék, a lassú monoton mozgások, természeti képek.

A veszély képei, motívumai például (csak két elem helyes megnevezése esetén jár 1 pont):

a terjedő vérfolt, a szimbolikus halál- és veszélyképek – mint a kígyó, a kaszálás, az újság háborúra utaló fotója.

b) A fekete macska önmagában is veszélykép. A cselekmény menetében az alvás nyugodt állapotát szünteti meg: beszökik az alvó gyerek bölcsőjéhez (az adott pillanatban az is aggasztó, hogy a gyerek így kieshet a bölcsőből), felébreszti a gyereket, aki így hangosan és hosszan felsírva riasztja a környezetét. A macska jelöli ki a cselekmény fordulópontját. A gyerek megnyíló sebét így észreveszik, gyógyítják, ismét helyreáll az egyensúly, a nyugalmi állapot(1 pont jár bármelyik helyes, a veszélyre és a nyugalomra vonatkozó indoklásért).

7. (4 pont)

Röviden **foglalja össze** a látott filmrészlet **cselekményét!** (Határozza meg annak **főszereplőjét, konfliktusát, fordulatát és megoldását!**)

Helyes válasz: 1-1-1-1 pontot kap a vizsgázó, amennyiben a válaszban helyesen jelöli meg a film főszereplőjét, konfliktusát, fordulatát és megoldását. Így 1 pont adható, ha a válasz egyértelműen megjelöli, hogy a történetben egy újszülött kisbaba kerül bajba, az ő megmentése körül zajló eseményeket és történéseket látjuk, ezért őt tekinthetjük a főszereplőnek. 1 pont adható, ha a válasz egyértelműen meghatározza, hogy a konfliktust a baba köldöksebének váratlan bevérvése okozza, illetve az a tény, hogy közvetlen környezete – az alvó és pihenő család, a házban és a ház körül tevékenykedő emberek – ezt majdnem későn veszik észre. 1 pont adható, ha a válasz tartalmazza, hogy a történet legfontosabb fordulatát az jelenti, amikor az alvó babához beszökő fekete macska felébreszti a gyereket, akinek a sírására összesereglenek a házban és a ház körül lévő emberek. 1 pont adható, ha a válasz pontosan megjelöli, hogy a megoldást a konyhában is látott testes nő – dadus, baba, szakácsnő – gyors és határozott cselekvése jelenti, aki ellátja a gyerek sebét, bekötözi a vérző gyereket, majd az anya kezébe adja.

8. (3 pont)

Állapítsa meg, ki a filmben látott karakterek közül – a kisbabán kívül – a **kulcsfigura?** **Állítását** legalább két helytálló megfigyeléssel **bizonyítsa!**

Helyes válasz: 1 pont adható, ha a vizsgázó a konyhában tésztát gyúró asszonyt nevezi meg kulcsszereplőként. További 1-1, maximálisan 2 pont adható a következő érvek bármelyikét, de legalább két helyes megállapítást tartalmazó válaszra – pl.: ez a nő kötözi be és látja el a megsérült babát; a filmben feltűnő szereplők közül ő legtestesebb, legjobb erőben lévő külsejű (egyfajta ősbanyai figurának is felfogható); az egyetlen szereplő, akit a film több más szereplőjével együtt is láthatunk; ő beszél a legtöbbet; eredeti tevékenysége közben teljesen „uralma alatt tartja” a film egyik legnyugtalanítóbb utalásos motívumát, a háborús külvilágot idéző újságfotót, amikor ráteszi a tésztagyúrúráshoz használt vizeskancsót.

9. (3 pont)

Érveljen röviden a következő megállapítások mellett!

- a) A részletet a lineáris tér-és időszervező montázsgondolkodás jellemzi.
- b) A részletet a párhuzamos montázsszerkesztés jellemzi.

- c) A részletet az asszociációs montázshasználat jellemzi.

Helyes válasz: 1-1-1 pont adható, ha a vizsgázó megállapítja például azt, hogy

- a) a kisfilmben nincsenek nagyobb időugrások, a filmidő nagyjából megegyezik a cselekmény tényleges idejével, a montázs a tér-idő-cselekmény egységét teremti meg;
 b) ugyanakkor az egymást követő képszekvenciák a házban és a ház körül történő események párhuzamosságát, egyidejűségét hangsúlyozzák: mialatt a kisbaba és az anya pihen, a férfiak sziesztáznak, a gyerekek játszanak, az alkalmazottak dolgoznak;
 c) és ezzel együtt bizonyos, egymást követő képkapcsolatok az egyes beállításokból önmagukban nem következő jelentést teremtenek meg (pl. ahogy a leeső alma és a rávágott kígyó a bűnbeesés képzetét idézi fel).

10.

(6 pont)

- a) **Állapítsa meg**, hogy a kisbaba bölcsője mint legszűkebb tér körül **milyen – egyre tágabb – tereket mutat be**, érzékeltet **a film!** Az egyes tereket a hozzájuk kapcsolódó **szereplőkkel, fontosabb tevékenységekkel** vagy egyéb **motívumokkal**, de minden esetben legalább 2-2 elem (szereplő, tevékenység, motívum) megnevezésével **jelölje meg!** (4 pont)
- b) **Értelmezze**, hogy a filmben megjelölt **legszűkebb és legtágabb tér történéseit** milyen **kapcsolatba hozza egymással a műalkotás!** (Vagyis: mi a kapcsolatuk a kisbabával ebben a legszűkebb térben (világban) történeteknek azzal, ami a filmben felsejlő legtágabb térben, a világban történik?) (2 pont)

Helyes válasz:

- a) *1 pont adható, ha a vizsgázó helyesen állapítja meg, hogy a baba bölcsőjét körülvevő közvetlen belső térben (szobák) a nyugalomban levő, pihenés szereplői – az anya, a nappaliban pihenő férfiak, feltehetőleg családtagok – helyezkednek el. 1 pont adható, ha helyesen ismeri fel, hogy a következő réteg az életet és a rendet fenntartó házimunkákat – tésztagyűrás, varrás, cipőpucolás – végző, gondoskodó női szereplőké (a ház egyéb részei). További 1 pontot kap a vizsgázó, ha megállapítja, hogy az ennél tágabb – már külső – teret a ház körüli világban zajló sokféle fizikai munkát végző felnőttek – kaszálók, teregető nő, kötelet fonó férfi –, a hintán és autóban játszó gyerekek és a ház körüli állatok (kutya, madár, kígyó) alkotják, amelyet a ház természeti környezete – a hegyek és a völgy – burokként vesz körül. Újabb 1 pont adható, ha a válaszadó észreveszi azt is, hogy a film utal a közvetlen külvilágon kívüli **tágabb nagyvilágra** – a múltra a feltehetőleg forgalmas kubai bolt fényképe a falon, valamint a kubai autó az udvaron, a jelenre pedig a háborús fotó az újságban. (4 pont)*
- b) *1 pontot kaphat a vizsgázó, ha felismeri a kisbaba közvetlen környezete és a külvilágban, a nagyvilágban történetek közti párhuzamot, pl.: A kisbabát fenyegető halálos veszély és a közösséget, a nemzetet fenyegető háború veszélyének párhuzamát. A kisbaba és a nemzet, a kisbaba mint a jövő generációja – szintén veszélyben van. Erősíti a párhuzamot, hogy a mindennapi életüket élő emberek – ahogy a baba vérzését – nem ismerik fel a szörnyű veszélyt. További 1 pontot kaphat a vizsgázó, ha felismeri a két világ közötti ellentétet. Pl.: A kisbabát körülvevő nyugalom, természeti (ontologikus) lét, a kisbaba megmenekülése, az őt körülvevő emberi, szeretetteljes nyugalom ellentétben áll a nagyvilág veszélyeivel, fenyegető jeleivel.*

MÉDIA MINIESSZÉ (maximum 15 pont)

11.

Szerkessen a mellékelt képekhez **képaláírást** a következő kifejezések segítségével – *Gutenberg; fantaszkop; lineáris; 1820-as évek; hangos olvasás; Munkások kijövetele a gyárból; Bell; cyber; digitális hangzás felsőfokon* – (3 pont), majd azokból kiindulva írjon rövid esszé *Új média – új társadalom?* címmel!

A dolgozatban röviden **fejtse ki**, hogy az emberi közösségek **együttműködése**, a közösségek számára **meghatározó értékek és normák** szempontjából mely **kommunikációtörténeti fordulatok** voltak a **legjelentősebbek és miért?** (8 pont) (A kifejtés során ügyeljen arra, hogy nem mindegyik kép utal alapvető kommunikációtörténeti fordulatra!)

Az esszé arányos tartalmi-logikai-nyelvi megszerkesztettsége, az érveléstechnika helyes alkalmazása 4 pontot ér.

Helyes válasz:

Ismeret (maximum 11 pont)

A képekhez tartozó képaláírásoknál pl. „Gutenberg” a könyvnyomtatással, a szövegek sokszorosításával, a „fantaszkop” a mozit megelőző optikai játékokkal, optikai showműsorokkal, szellemszínházakkal, a „lineáris” a lineáris írás megjelenésével, az „1820-as évek” az első technikai kép rögzítésével (Nièpce, héliográf), a „hangos olvasás” a kódexek koráig az olvasás módjával, a „Munkások kijövedele a gyárból” az első moziban vetített mozgóképpel, „Bell” neve a telefontal, a „cyber” kifejezés a hálózatba kötött számítógépeken keresztül digitális technológiával megvalósuló kommunikációval, a „digitális hangzás felsőfokon” pedig a digitális hangrögzítéssel - tárolással hozható kapcsolatba. A vizsgázó 3-3 helyes válaszáért kap 1-1, maximálisan 3 pontot. (0-1-2 számú helyes képaláírás: 0 pont; 4-5 számú helyes képaláírás: 1 pont; 7-8 számú helyes képaláírás: 2 pont)

*A vizsgázó további 1-1 pontot kaphat abban az esetben, ha megnevezi és helyesen is fejt ki, hogy miért a **lineáris írás** megjelenése tekinthető az első alapvető kommunikációs fordulathoz (a mágikus korból a **történelem, az emlékezet korába** lépéssel az emberiség).*

*Újabb 1-1 pontot akkor kap a válaszadó, ha helyesen jelöli meg és indokolja, hogy a következő alapvető kommunikációs fordulat a **könyvnyomtatás** megjelenése – a **szövegek tömeges sokszorosíthatósága** miatt.*

*További 1-1 pontot az a vizsgázó kaphat, aki a **technikai képreprodukció**, a fotográfia megjelenését nevezi meg újabb alapvető fordulathoz, utalva a második képkorszakra, a döntő fordulatra **kép és valóság viszonyában**.*

*Végül 1-1 pontot kaphat az a válaszadó, aki a **digitális kép-és hangrögzítést, jeltovábbítást** jelöli meg az utolsó – napjainkban is zajló – alapvető kommunikációs fordulathoz, amely megteremtette a non-lineáris szerveződésű és az interaktív felhasználót feltételező **hálózati és multimédiás kommunikációt**, s ezzel gyökeresen átalakulni látszik a **nyilvánosság szerkezete**.*

A helyesen felépített esszéstruktúrára (állítás, megfigyelések, ismeretek alapján történő érvelés-bizonyítás, konklúzió) 2 pont adható.

Az önálló megfigyelések felvetése és azok minősége további 2 ponttal értékelendő.